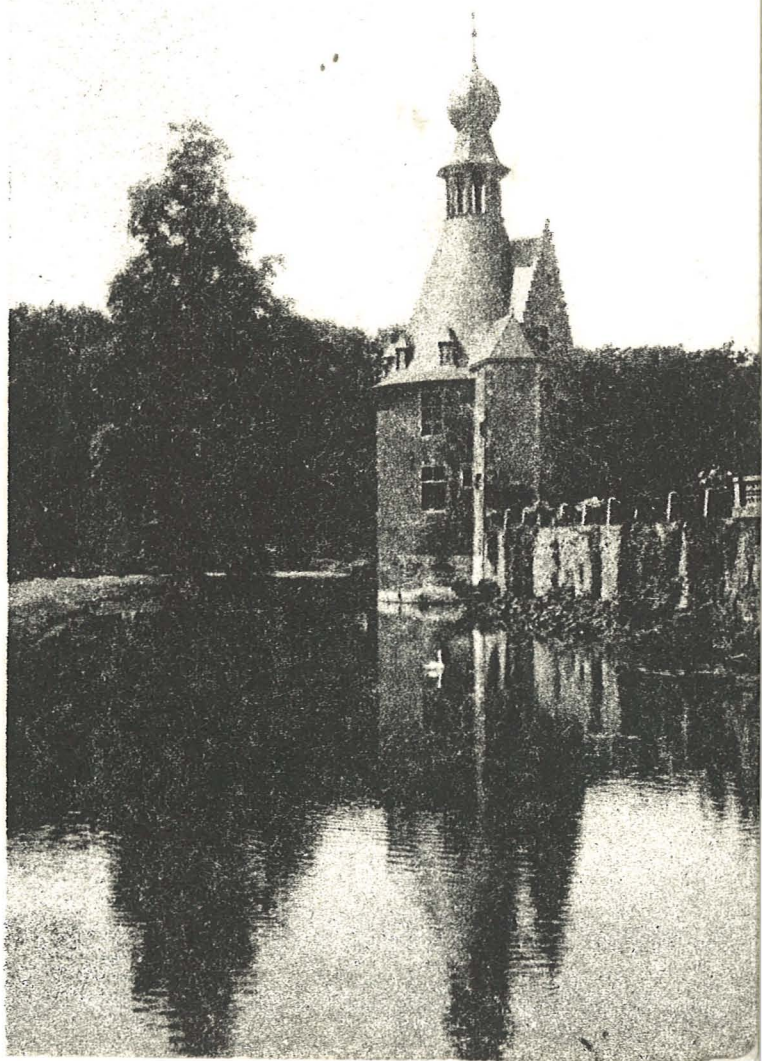

Berichtenblad van de heemkundige kring

HET LAND VAN NEVELE

jrg. II, afl. 3

1971

I N H O U D

Blz.

Inhoudsopgave	105
A. BAUWENS, Een groot uitvinder uit het Land van Nevele : Julius Nieuwland	106-111
A. MARTENS, Dorpsgebeurtenissen uit vroeger eeuwen.	112-122
J. TAELEMAN, Oude lengtematen.	123-129
A. MARTENS, Sprokkelingen	130-136
A. JANSSENS, Verdwijnt het laat- ste brokje natuur- schoon te Nevele ?	137-140
KRONIEK - Verslagen	141
Aankondigingen.	145
Vragenbus	147
Varia	147
Pro-Contra.	150-151

+

+

+

De heemkundige kring "Het Land van Nevele" staat open voor iedereen. Nieuwe leden (of "oude" die hun bijdrage voor 1971 nog niet betaald hebben) kunnen hun lidgeld (100 F - gewoon lid, 250 F - steunend lid, 500 F - erelid) storten op P.R. 62.79.81 van "Het Land van Nevele", Vosselarestraat 16, 9840 Landegem. Zij kunnen ook rechtstreeks aan één van de leden van het dagelijks bestuur betalen.

+

+

+

Kaftfoto : het Kasteel van Hooidonk.

Een groot uitvinder uit het
Land van Nevele

JULIUS NIEUWLAND

Op zaterdag 26 juli 1971 werd te Lotenhulle een gedenkplaat onthuld ter nagedachtenis van Edward Corijn, in leven Belgisch konsul te Moline, U.S.A. Hij werd in 1857 te Lotenhulle geboren en week uit naar Amerika in 1881. "Hij was een vader voor ons volk in Amerika" staat op de gedenkplaat gebeiteld, wat erop wijst dat Edward Corijn enorm veel gedaan heeft voor de duizenden Vlamingen die vanaf 1888 tot het uitbreken van de eerste wereldoorlog naar de U.S.A. emigreerden.

In dit nummer echter willen we een ander groot man uit de vergeethoek halen die eveneens uit het Land van Nevele afkomstig was en in de U.S.A. met roem overladen werd : Julius Nieuwland.

Misschien mogen we de periode waarin we thans leven wel het tijdperk van het plastiek en de auto noemen. Beide komen uit de nieuwe wereld. De auto dankt zijn grote verspreidheid o.m. aan de uitvinding van het kunstrubber. Natuurlijk rubber, dat men uit het sap van tropische bomen haalt, is immers wel heel duurzaam maar valt te duur uit; bovendien is de produktie ervan veel te klein om alle auto's van heel de wereld van banden te voorzien.

Welnu, zowel plastiek als kunst-rubber zijn uitvindingen van Vlamingen in Amerika. Het plastiek hebben we in eerste instantie te danken aan Leo Baekeland, het kunstrubber aan Julius Nieuwland. Beiden waren van zeer geringe afkomst : de eerste was de zoon van een Gents schoenmaker, de tweede een eenvoudige buitenjongen afkomstig van Hansbeke.

Inderdaad, Julius Arthur Nieuwland werd te Hansbeke geboren op 14 februari 1878. Zijn vader, J.-B. Nieuwland, was een landarbeider - evenals Edward Corijn afkomstig van Lotenhulle. Zijn moeder, Philomena-Theresia Van Hoecke, was een Hansbeekse kantwerkster. Enige jaren voor zijn huwelijk kwam vader Nieuwland als knecht in dienst bij weduwe Ranschaert op Reibroek, meer bepaald op het hof waar nu Camiel Verhelst woont. Later was hij ook in dienst bij Bernard Tollens, eveneens op Reibroek. Op 25 juni 1877 zegende pastoor Bullens zijn huwelijk met Philomena Van Hoecke in. Het jonge echtpaar nam zijn intrek in het huisje (op Reibroek) dat het laatst bewoond is geweest door Evarist Langeraert. In dat huisje werd hun zoon Julius geboren. Zij waren zeer arm en in 1880 verkocht vader Nieuwland hun schamele bezittingen en trok met vrouw en zoon naar Amerika, in de hoop daar een betere broodwinning te vinden.

Na hun aankomst in Amerika ging hij in een fabriek werken te South-Bend, nabij het Michigan-meer, en kwam er goed aan de kost. Samen met nog andere uitgeweken Vlamingen stichtte hij te Mishawaka een Vlaamse nederzetting die nu nog bestaat. De zoon Julius werd naar een Duits

kloosterschooltje gezonden, waar hij vlijtig Duits en Engels leerde. Toen hij veertien jaar was, deelde hij zijn moeder mee dat hij graag priester wou worden. Haar innigste wens ging in vervulling. Hij kreeg een studiebeurs en werd naar het Heilig-Kruiscollege gezonden. Hij was echter zeer zwak in talen en zakte bijna voor Engels. Toch slaagde hij op het nippertje, geraakte aan de katholieke universiteit van Washington en werd in 1903 priester gewijd. In één vak muntte hij werkelijk uit : natuurwetenschappen. Hij werd trouwens tot docent plantkunde benoemd aan de Nôtre-Dame-universiteit. Dat zou hij veertien jaar lang blijven : van 1904 tot 1918. Als plantkundige verrichtte hij baanbrekend en blijvend werk. Hij ontdekte en beschreef een groot aantal planten uit de streek, legde een enige verzameling aan en stelde een herbarium samen dat nu nog wordt gebruikt en zijn naam draagt. Hij hield zich vooral bezig met de systematische plantkunde; uit die interesse groeide later "The Midland Naturalist", die hij in 1909 stichtte. Hij richtte ook een uiterst waardevolle bibliotheek over plantkunde op.

Zijn hobby echter was scheikunde. 's Avonds na de college-uren sloot hij zich op in zijn laboratorium. Hij wou vooral het acetyleneegas, dat toen veel gebruikt werd, nader bestuderen. Bij zijn proeven ontdekte hij heel wat nieuwe verschijnselen die hij alle beschreef in tijdschriften en studies. Op grond van die opzoeken werd hem aangeraden te doktoreren in de scheikunde.

De eerste resultaten van zijn hobby hadden echter nogal nare gevolgen. Een Amerikaans geleerde, die de opdracht had gekregen stikgassen te ontdekken voor het front aan de IJzer (het was 1918!), had de studies van Nieuwland gelezen en opgemerkt dat met de resultaten van zijn onderzoek een dodelijk stikgas bereid kon worden dat veel sterker was dan die die men al kende. Hij ging Nieuwland opzoeken, maar die weigerde mee te werken. De Amerikaan zette op eigen hand de proeven verder en bereidde een stikgas dat hij naar zijn eigen naam Lewisiet noemde en dat zo krachtig was, dat alleen al een vluchtig contact ermee de dood veroorzaakte. De eerste wereldoorlog was gelukkig echter teneinde vóór de geallieerden hun lewisiet konden gebruiken.

Na die stikgasgeschiedenis werd Julius Nieuwland heel wat bedachtzamer. Hij publiceerde zijn bevindingen voortaan niet meer. Hierdoor is o.m. te verklaren dat hij het procédé om kunstrubber te vervaardigen al verscheidene jaren gevonden had, voor daar ruchtbaarheid aan gegeven werd. Bij één van zijn proeven had hij nl. een bezinksel ontdekt dat veerkrachtig was, niet aangetast werd door zuren, duurzaam bleek te zijn, kortom alle eigenschappen van het beste natuurrubber bezat. Zes jaar nadat Nieuwland dat procédé uitgevonden had, kwam een studiecomité dat bij toeval te weten. Bij een bezoek aan het laboratorium van onze scheikundige stonden zij met verstomming geslagen over de enorme resultaten en het vrij eenvoudige procédé. Dr. Bolton verklaarde dat het bijna zo verbluffend eenvoudig was als het maken van chocolade.

Het nieuws verspreidde zich al vlug over de scheikundige en industriële wereld van Amerika en Duitsland. Julius A. Nieuwland werd met eerbewijzen overladen. O.a. de Perkins-medaille, de hoogste Amerikaanse onderscheiding, werd hem toegekend. In 1950 werd een nieuwe afdeling van de katholieke Nôtre-Dame-universiteit naar zijn naam genoemd.

Voortaan werd hem de leiding van jonge begaafde studenten toevertrouwd. Een van zijn leerlingen zou ten andere later het nylon uitvinden. Hij was een buitengewoon lesgever en een in-goed mens, vriendelijk en voorkomend. Ook zijn eenvoud was algemeen bekend. Eens, toen de hoogste Amerikaanse autoriteiten naar de universiteit kwamen om hem een onderscheiding uit te reiken, verscheen hij op de plechtigheid in een oude toga. Het werd een incident dat pater rector nooit vergat; hij stelde immers een pater aan die erover moest waken dat Nieuwland, ingeval er hoog bezoek kwam, hen in behoorlijke kledij zou ontvangen.

Als beloning voor zijn onvermoeibare opzoekingen en zijn baanbrekende uitvindingen ontving hij in 1935 de "Chemical Award", de hoogste onderscheiding die de "American Chemical Society" jaarlijks toekent. Bij die gelegenheid stuurde pastoor Van de Putte van Hansbeke hem het volgende telegram : "Al de Hansbekenaren verheugden zich en juichten eenparig hun geleerde dorpsgenoot toe en hebben ter gelegenheid der vereremerking met deze grote onderscheiding hun hartelijkste gelukwensen aangeboden". Enige dagen

later ontving pastoor Van de Putte het volgende antwoord : "Ik was zeer verheugd uw vriendelijk schrijven onlangs te ontvangen en dank U en de hele Hansbeekse bevolking uit ganser herte om hun gelukwensen. Ik ontving ook de parochiale bladen van Hansbeke en ik vond ze waarlijk interessant. get. P. Jul. Nieuwland."

Op 11 juni 1936 was pater Julius Nieuwland zoals naar gewoonte naar de universiteit gegaan. Een collega wou hem in zijn laboratorium een probleem voorleggen, toen hij plots in mekaar zakte en overleed ten gevolge van een hartinfarct. Zijn sterfdag werd een dag van nationale rouw.

Deze verdienstelijke man is in zijn geboortestreek, het Land van Nevele, blijkbaar totaal vergeten geraakt. In Amerika wordt zijn nagedachtenis nochtans hoog in eere gehouden.

Aangezien wij toch een volk zijn dat "zijn zonen eert", kan het gemeentebestuur van Hansbeke in samenwerking met de heemkundige kring "Het Land van Nevele" misschien wel eens een poging ondernemen om de edele en geniale figuur van deze geboren Hansbekenaar ook in zijn geboortestreek de passende eere te bewijzen.

September, 1971.

A. BAUWENS.

+

+

+

Dodelijk ongeval aan de windmolen te
Hansbeke

3 augustus 1763 : een zomerse woensdag,
omstreeks half tien in de voormiddag.

Carel Van Vooren, zoon van
Judocus, omtrent 26 jaar oud, dienstknecht,
"woonende met Geeraert Standaert pachter
ende ghebruycker van t'casteel ghoet van-
den heere van Hansbeke", pikte met andere
personen het "cooren opden kerckacker,
streckende tot jegens den cooren wint
molen" staande ten noorden van het dorp
op de molenberg (1).

Gheeraert Goddaert, zoon van Jan,
omtrent 40 jaren oud, "cloefmaecker van
style, woonende dichte bij desselfs
coorenwint molen" wandelde "in sijnen hof".

Beiden zagen "op ende omtrent ^{beth}
den molen, Pieter Jaecques, jongman, audt/
16 jaeren, soon van Jan, domesticq ende
molen knecht van Pieter De Voghelaere,
sijnen swaegher, molder vanden cooren wint
molen."

Omstreeks 10 uur liep het molen-
knechtje "na ofte door de drayende meulen
eynden" en toen gebeurde het.

Gheeraert Goddaert hoorde "dat
de moleneynden vanden molen gaven int
draeyen eenen schock ofte craeck."

"Een moment naerdien op dat schocken of craecken, rijnde" hij "voor sijn huys op straete ende den molen naederende" zag hij "dat Pieter Rutsaert filius Jaecques, bijden selven Pieter Jaecques was", die "opden molen bergh" lag.

Hij hoorde Rutsaert naar Pieter De Voghelaere "die inden molen was" roepen "dat Pieter vande molen eynden vanden molen gheslaeghen ende ghequest was int thooft."

Hij liep "op dat gheroep naer den bergh vanden molen" en zag dat de molenknecht, "ligghende opden bergh, eenen grootten slaggh int thooft hadde ende seer bebloedt was, mitsgaeders machteloos ende buyten kennisse."

Ook Carel Van Vooren, "doende sijnde met picken" had "duydelyck ghehoort dat de vier draeyende moleneynden vanden cooren wint molen gaven eenen grootten verstaendelijcken schock ofte craeck."

Naar de molen opkijkend, zag hij "dat Pieter Rutsaert ende Gheeraert Goddaert opden meulenbergh waeren ende doende waeren met Pieter Jaecques rechte te setten."

"Dunckende datter ergens iets van ongeluck was vooren gevallen" liep hij naar de molen en zag dat Pieter en Gheeraert de arme knaap "in hun armen hadden", die "seer bebloet, machteloos ende buyten kennis ende seer ghequets int hooft" was.

De ongelukkige jongen werd "met hulpe van veele toecomers" in het nabijstaande huis van de klompenmaker binnengedragen en werd nadien overgebracht naar het huis van Pieter De Voghelaere, mulder, waar hij 's anderendaags in de voormiddag overleed.

(Rijksarchief Gent, fonds Hansbeke, bundel 145).

- (1) A. Janssens : "De verdwenen windmolens van Landegem en Hansbeke".
Appeltjes van het Meetjesland.
Jg. XI (1960), blz. 280-291.

Een gevecht tussen schaapherders te Sint Jans Leerne (1)

Philibert De Clercq, filius Michiel, "domicilie ofte woonynghe hebbende binnen de prochie van Sinte Martens Leerne, audt ontrent de dertich jaeren, schaeper van sijnen style," diende als schaapherder bij Joannes De Ruyck, "pachter op t'casteel goet te Meire ghelegen binnen de prochie van Vosselaere."

Volgens zijn verklaring was hij op maandag 26 januari 1739 in de voormiddag "vuytgegaen van t'casteelgoet te Meire met de schaepen van De Ruyck om die te gaen weyden."

Omstreeks het middaguur kwam hij met de schapen te Sint Jans Leerne, aan "het oosteynde van eene partye lant, wesende looflant, dies t'westeynde noch was bestaen met loof."

Deze partij land was "ghelegghen opden westcant vanden herwegh die loopt van Ghent na Deynse, tusschen de twee herberghen genaemt De grootte en de cleene Cogghen."

Deze akker sorteerde "onder d'heerelijckheyte van Hansbeke", behoorde toe aan "de vrouw Doûariere Baronne van Poucques" en werd "in pachte ghebruyckt by Joannes Buyttens tot Bachte."

De schaapherder liet, met toelating van Buyttens, de schapen op het stuk loofland weiden, "ende aldaer een half ure ghebleven sijnde", zag "vande herberge De cleene Cogge naer hem toecommen, Joos Van Houcke, filius Pieter, dienende als schaepherder" bij Carel Volckaert "op t' casteel goet van Hoeydonck te Sint Jans Lerne, bij hem hebbende de coeye schaepen vanden selven Volckaert."

Van Houcke dreef zijn kudde naar hetzelfde oosteinde van de partij loofland en liet "de schaepen loopen naer de gonne van" De Clercq, waarop deze aan Van Houcke "als seer naer bij hem gecomen sijnde, vraeghe" :

"Joos, waer om doet ghij dat?"

Deze antwoordde : "Gij sacer dievisschen blycxem ofte donder (ofte dierghelijcken leelijcken vloeck), ick salt u wismaecken."

En terwijl De Clercq "een weynigh wilde vertrecken, om te beletten het in een loopen van sijne ende Van Houckens

schaeppen" sloeg de andere hem "met sijnen schaepstock op sijn hoofd boven sijnen neuse, waer van terstonts t'bloet vuyt neuse ende mont liep."

De gewonde herder wilde gaan lopen maar werd door de vechtersbaas "naerghevolght ofte toegheloopen" die hem op-nieuw "heeft gegheven met den selven sijnen schaepstock van achter eenen slagh op d'een sijde van t'hoofd boven de rechter oore ende op het voorhoofd."

De Clercq viel "in verdwelmmtheyt ende onmacht plat ter aerden sonder voor-der te vergaen ende sonder te weten waer dat hij was."

Toen hij na enige tijd met grote moeite rechtkroop, zag hij nog dat Van Houcke "was vertrocken van tselve stick tot voorbij De cleene Cogghe, medegheleet hebbende" de twee kudden schapen.

Hij nam "sijnen hoet ende oock sijne schuppe" en ging "met grootten arbeyt ende pijn" "tot an ende inde herberghe De cleene Cogghe, staende op oost-zijde vanden herwegh, bewoont bij Gillis Vander Ghehuchte, filius Louis", waar hij zich in de keuken neerzette "indenhoeck bij t'vier."

De herbergier bevestigde volledig het getuigenis van de ernstig toegetakelde schaapherder.

Hij getuigde dat hij "ontrent den middagh, besigh sijnde met eten, heeft voor bij sijn huys sien passeren"

Joos Van Houcke "achter hem hebbende de kudde schaepen" van Volckaert, komende "lanxxt den herwegh vanden cant van Sint Jans Leerne."

Hij zei verder dat De Clercq hem niet "in eenige weire" had gesteld, en onder de slagen "is plat ter aerden gevallen ende alsoo heeft blijven liggen tot ontrent 150 roeden gaens."

Ook dat Philibert, terwijl hij op de grond lag "noch eenen slaggh heeft gegreghen op sijn sijde ofte rugghe."

En toen Van Houcke met de twee kudden schapen langs de herberg naar Sint Jans Leerne terugkeerde, had hij tegen de herbergier, die aan zijn deur stond, gezegd :

"Gilleken, en seght daer van niet."

De Clercq, die "leelijck geblutst ende geswollen was tusschen sijne twee wynbrauwen ende boven sijn slyncker ooghe", en in de keuken "tot ontrent s'avonds vuyt sijnen neuse heeft sitten bloedden", had aan de waard gevraagd "een bedde om op te liggen, als te kennen gevende niet te connen naer huys gaen."

Daar was hij "moeten blijven ligghen", klagende en met koorts, zodat Gilleken bevreesd was dat hij "soude den pastor nootsaeckelijck gehadt hebben."

Lieven Clays, filius Anthone, "hantwercker van style, woonende opde

prochie van Sint Jans Leerne, audt ontrent de eenendertich jaeren," had dezelfde maandag "ghevrocht ten huysse van Gillis Vander Ghehuchte."

Zijn gelijkkluidende getuigenis bracht weinig nieuwe feiten aan het licht.

"Ontrent den middagh doende geweest met eten" was hij "vuyt de herberghe in t'poortael van vooren vuyt ghegaen" en had nog gezien dat Bert, "nemende sijnen schaepstock inde handt," scheen te willen beletten dat de "schaepen van d'een ende d'ander kudde in een niet en souden loopen," en dat hij ongeveer "een quartier ure" plat ter aarde was blijven liggen.

"Meestere Frans Reubens, audt 25 jaeren, soone van Frans, gesworen cherugeyn, woonende tot Nevel" verklaarde dat hij op donderdag 29 januari 1739 "ontrent een ure snachts voor middagh t'sijnen huysse is ontboden gheweest door Gillis Vander Ghehuchte ende den diensknecht, om te commen visiteren Philibert De Clercq, den welcken tsijnen huysse deirlijck lagh ghesmeten."

Hij vond de schaapherder, "den welcken lagh inde ceucken op eene pailasse", en stelde na onderzoek vast dat de gewonde "was ligghende met eene contusie opde rechte temporalis, t'welcke veroorsaecte eene picquante ofte excessive coortse, versaemelt met grootte pijn in thoofte."

De wondheler was dezelfde voormiddag omstreeks elf uur teruggekeerd,

alsook op 30 januari en een vierde maal op 31 januari in de namiddag, waar hij de gekwetste herder "heeft bevonden met de selve contusie ende exces van coortse, sonder tot noch toe eenige veranderynge t'ondervinden, vuyt al welck hij alsnoch geen peryckel en vindt vande doot."

De "informatie preparatoire" betreffende dit gevecht werd gehouden op 31 januari 1739, 's namiddags, in de herberg "De cleene Cogghe" te Sint Jans Leerne, in de tegenwoordigheid van Frans Braet, baljuw, Pieter Zutterman, "heere van ter Helst", en Pieter Rommel, leenmannen, "vanden Leenhove der prochie ende heerelijckhede van Hansbeke."

(Rijksarchief Gent, fonds Hansbeke, bundel 145).

(1) Nu Bachte-Maria-Leerne.

Een bestelling aan huis op Sint-Thomasdag

Marten De Clercq overleed te Hansbeke op 15 augustus 1741 (1).

Enige tijd later werd er in het dorp gefluisterd dat zijn weduwe, Jerine Marie Van Wonterghem, "insetene deser gheseyde prochie, woonende onder de jurisdictie der Baronie van Nevel, haer soo verre vervoordert heeft van met ghetrouwde personen te nemen vleesschelijcke conversatie."

Het bleken uiteindelijk geen roddelpraatjes te zijn want op 5 november

1743 baarde "de lustige weduwe" te Hansbeke een onwettige zoon, die dezelfde dag werd gedoopt.

De doopakte luidt woordelijk:

(1)

"(quin)ta (novem)bris 1743 baptizavi sub conditione Franciscum filium spurcum Francisci... et Joannae Mariae Van Wouterghem, natum hodie circa decimam matutinam.

J. Herman, deservitor."

Volgens deze doopakte was de natuurlijke vader een zekere Franciscus, maar de deservitor had de familienaam "taktvol" door enkele puntjes vervangen.

Maar men vertelde binnenkamers dat het kind verwekt werd door "Franchoy's Camphijn, cherugijn, wesende ghetrouwden persoon", wonende te Hansbeke.

Wellicht ontstond achteraf enige strubbeling tussen de vroedmeester en Jerine, die op zaterdag 21 december daaropvolgend een wel verrassend toppunt bereikte.

Een drietal getuigen verhaalden het in geuren en kleuren aan "Frans Braet, bailliu, Jan Verstraeten fs Jan ende Joannes Sutterman fs Pieter, leenmannen vande Leenhove der prochie ende heerlijkheit van Hansbeke, benevens Jacques Steyaert, greffier."

"Gheeraert Matheus fs Jan, audt ontrent 38 jaeren, herbergier opden post vande brugsche vaert," verklaarde dat hij

zich op 21 december 1743, "wesende eenen heylich dagh, corts naer t'vuytkommen van t'volck der vroeghmisse, heeft ghetransporteert ten huysse van Frans Camphijn, cherugijn, woonende bijde plaetse", om met hem "eenighe affairen" te bespreken.

Ook Adriaen Van Hulle fs Gillis, audt ontrent de veertich jaeren, arbeyder van style, woonende binnen de prochie van Hansbeke," was op dezelfde dag, "wesende Sint Thomas dagh" na de vroegmis "inden wynckel van Camphijn binnengegaan om eenige drogouen ofte plaesters thaelen."

Terwijl Gheeraert Matheus en Franchoys Camphijn, in aanwezigheid van Adriaen Van Hulle, aan het kouten waren, was "gheduerende dies inden huysse ende wynckel gekomen Jerine Marie Van Wontergem, weduwe van Marten De Clercq, bij haer hebbende in haeren schoot een haer jongh gheboren kindeken."

Ze had de boorling "nedergeheleyt inden wynckel, opden vloer ende seer naer de voeten van Camphijn," zeggend tot de wondheler :

"Meester Frans, ick brynghe hier u kint t'huys, ghesont en wel te passe."

"Naerdien sulcx ghebeurt was, is de wedewe faictelijck vuyt den huysse ende wynckel met alle spoet wegh ghelooopen, ende haer kint alsoo gheabandonneert ende aldaer laetten liggen."

"Anthone Clays fs Jan, temmerman van sijnen style," en Marten Taets, inwo-

ners van Hansbeke, die ook uit de vroegmis en "tot seer nae recht over t'huys van Fransies Camphijn" waren gekomen, hadden eveneens het voorval van alfa tot omega gezien en gehoord.

Het "thuisbestelde" zoontje werd blijkbaar door de vader (?) niet op prijs gesteld, "tot soo verre dat hetselve kindt door de regierders vanden armen (nu C.O.O.) van Hansbeke is moeten angetrocken ende ghequeect doen worden."

(Rijksarchief Gent, fonds Hansbeke, bundel 145).

(1) Rijksarchief Gent, Hansbeke, parochiale registers.

Berten MARTENS.

+

+

+

OUDE LANDMATEN

Wie voor de studie van het verleden van zijn streek oude dokumenten raadpleegt, treft heel vaak lengte- en oppervlaktematen aan die in benaming en waarde sterk van ons decimaal stelsel (meter of centi-are, are en hektare) afwijken. De belangrijkste van die oude lengte- of oppervlaktematen zijn wel voet, roe(de), (h)londer(d)lan(d)s, gemet en bunder. Een oudere landbouwer uit de buurt zal je misschien nog wel vrij nauwkeurig die oude maten in meter, are of hektare weten om te rekenen. Toch kan je niet altijd direkt over zo'n informant beschikken; bovendien is er nog de moeilijkheid dat al die termen wel ongeveer in heel Vlaanderen voorkwamen, maar van streek tot streek soms erg in waarde verschilden. Binnen een zelfde administratief of juridisch gebied bestond doorgaans een zekere eenheid : zo had men binnen het Burggraafschap Gent en het Land van Waas de Gentse maat, binnen de Kasselrij Kortrijk de Kortrijkse maat, in het Brugse Vrije de Brugse maat, enz.

Om die reden vonden wij het nuttig een tabel op te stellen (1) waarin bij benadering de belangrijkste oude akkermaten voor enkele oude administratieve eenheden van Vlaanderen in moderne lengte- en oppervlaktematen omgerekend zijn :

GEBIED	VOET	ROEDE
Burggraafschap Gent + Land van Waas	0,275 m	=14 voet: 3,85 m 14,85 m ²
Kasselrij Kortrijk	0,297 m	=10 voet: 2,97 m (2) 8,86 m ²
Brugse Vrije	0,274 m	=14 voet: 3,84 m 14,75 m ²
Kasselrij Oudenaarde	0,285 m	=21 voet: (3) 35,84 m ²
Graafschap Aalst	0,277 m	=20 voet: 5,54 m 30,74 m ²

HONDERDLANDS	GEMET	BUNDER
=60 roeden: 891 m ² of 8a.91ca.	=300 roeden: 4.456 m ² of 44a.56ca.	= { 900 roeden 3 gemet: 13.365 m ² of 1ha.33a. 65ca.
=100 roeden: 886 m ² of 8a.86ca.	-	=1600 roeden: 14.166 m ² of 1ha.41a. 66ca.
-	=300 roeden: 4.424 m ² of 44a.24ca.	= { 900 roeden 3 gemet: 13.271 m ² of 1ha.32a. 71ca.
=25 roeden: 896 m ² of 8a.96ca.	-	= 400 roeden: 14.337 m ² of 1ha.43a. 37ca.
-	-	= 400 roeden: 12.297 m ² of 1ha.22a. 97ca.

Hoe was de toestand nu in onze streek ? Hansbeke, Landegem, Leerne, Merendree, Meigem, Nevele, Poesele, Vosselare, het oostelijk deel van Lotenhulle en Vinkt en de noordelijke helft van Zeveren behoorden grosso modo tot het Burggraafschap Gent en gebruikten dus de Gentse maat. Poeke, de westelijke helft van Lotenhulle en Vinkt en de zuidelijke helft van Zeveren maakten deel uit van de Kasselrij Kortrijk (via de roede van Tielt), bijgevolg diende de Kortrijkse maat er wettelijk gebruikt te worden. Het oude Landboek van Poeke is inderdaad in de Kortrijkse maat opgesteld, maar overigens gebruikte men in die "Kortrijkse" gemeenten doorgaans de Gentse maat.

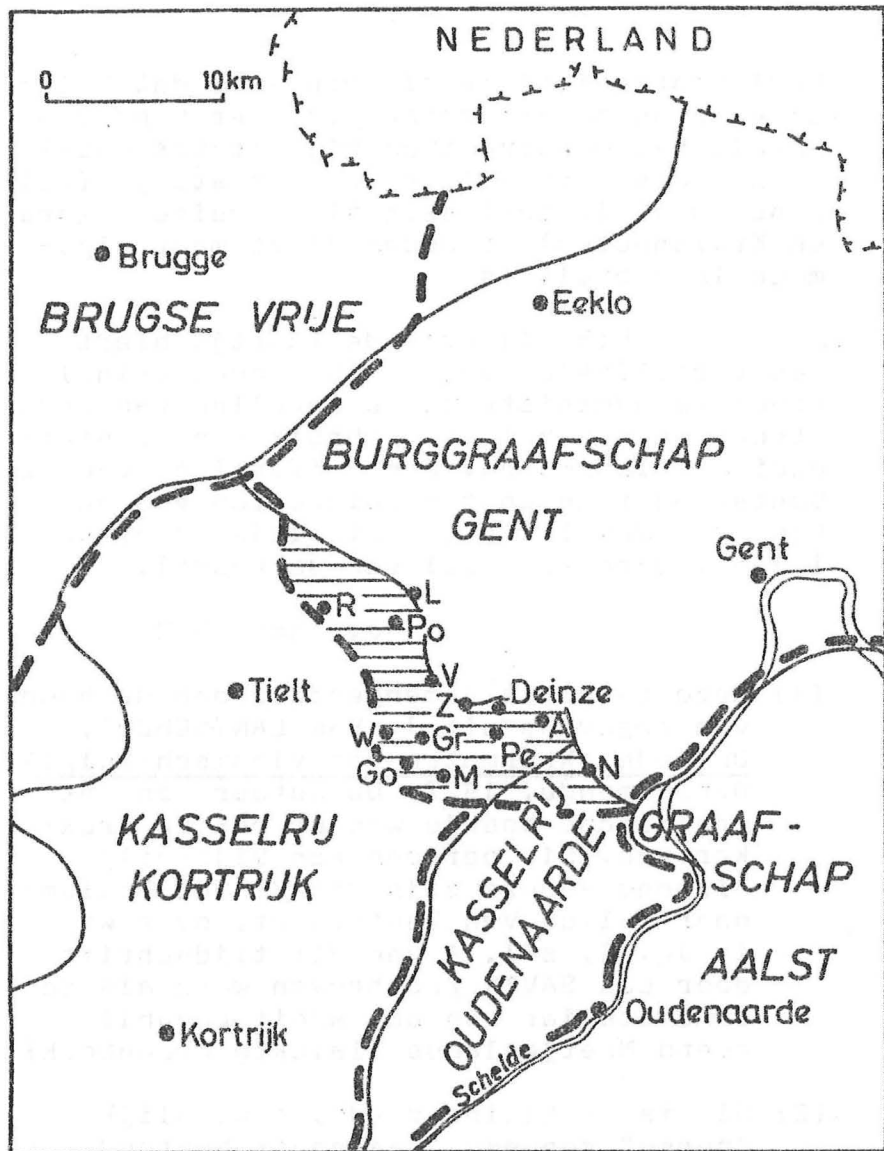
Over de situatie in het heel recente verleden licht de Reeks Nederlandse Dialektatlassen (4) ons vrij uitvoerig in. In elke opgenomen plaats werd immers ook naar de gebruikelijke landmaten gevraagd (5). Uit die gegevens blijkt dat in heel ons studiegebied de Gentse maat nog bekend is, al laten kleine schommelingen bij de antwoorden (6) toch veronderstellen dat die oude landmaten in de praktijk steeds minder gebruikt worden. Inderdaad, jongere land- en tuinbouwers horen wij bijna altijd van are en hektare spreken. Interessant in die gegevens van de Dialektatlassen is ook wel dat de zegsgebieden te Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele en Vinkt uitdrukkelijk over de "Gentse roe" spraken; die van Hansbeke hadden het zelfs over de "Gentse of kleine roe", wat er o.i. wel eens op zou kunnen wijzen dat de grote (Oudenaardse ?) roede daar ook wel af en toe gebruikt werd of er in alle geval bekend was. Dat laatste wordt zelfs

heel waarschijnlijk als men weet dat Deinze voor de meeste dorpen van het Land van Nevele hét marktcentrum bij uitstek was/is en dat even ten zuiden van dat stadje (volgens de dialektatlassen al in Huise-Lozere en Kruishoutem) de Oudenaardse maat algemeen in gebruik is.

Het bijgevoegde kaartje biedt een vergelijking van de (bij benadering) vroegere administratieve indeling van onze streek en het huidige gebruik van de niet-decimale landmaten. Een "offensief" van de Gentse maat in en ten zuidwesten van het Land van Nevele is er duidelijk op af te lezen (gearceerd deel van de kaart).

J. TAELDEMAN.

- (1) Deze tabel is samengesteld aan de hand van gegevens uit J. VAN LANTSCHOOT, De oude akkermaten van Vlaamsch-België, Dendermonde, 1927. De auteur van dat praktische boekje was er ook de drukker van. Die persoon kan bijgevolg niemand anders zijn dan de oud-Bellemnaar Julius Van Lantschoot, over wie in Jg. I, afl. 4 van dit tijdschrift door Luk SAVER geschreven werd als de samensteller van een nooit gepubliceerd Meetjeslands dialektwoordenboek!
- (2) Dit is de kleine roede, gewoonlijk "perse" genoemd. Daarnaast bestond ook een grote roede van 20 voet (= 5,95 m - 35,42 m²), maar die werd toch minder gebruikt. Soms werd bij de kleine roede de specifieke term "perse" of "roede" gewoon weggelaten; zo ontstond uit de uitdrukking "honderd persen lands" het nieuwe woord (en de nieuwe maat) "(h)onder(d)lan(d)s".

— Oude administratieve grenzen
 - - - Grenzen van gebruik van lokale (niet-decimale) landmaten

A	Astene	M	Machelen	R	Ruiselede
Go	Gottem	N	Nazareth	V	Vinkt
Gr	Grammene	Pe	Petegem	W	Wontergem
L	Lotenhulle	Po	Poeke	Z	Zeveren

- (3) Dit is de kasselrijmaat; daarnaast was er nog een stadsmaat, waarbij de roede maar 20 voet was (5,70 m).
- (4) Deze reeks wordt al sedert 1925 in verschillende delen uitgegeven onder de redactie van E. BLANCQUAERT en later W. PEE. Ons gebied is opgenomen in de Dialect-atlas van Noord-Oost-Vlaanderen (Antwerpen, De Sikkel, 1935) van E. Blancquaert. Waar de dorpen niet zeer groot waren en vrij dicht bij elkaar lagen, werd niet overal een enquête gedaan. Uit ons studiegebied zijn er gegevens over het dialect van Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke en Vinkt.
- (5) Zie de antwoorden op vraag 140 in die atlassen.
- (6) B.v. voor de lengte van de roede vinden wij : 3,85 m in Bachte-Maria-Leerne, maar 3,84 m in Vinkt, 3,83 m in Nevele, 3,87 m in Lotenhulle en slechts 3,72 m in Meigem.

+

+

+

SPROKKELINGEN

Een merkwaardig testament van een begijntje

Janneken Martens, dochter van Judocus en Pieterella Lamme, werd op 31 augustus 1716 te Nevele geboren op een hofstedeken in de wijk Veldeken.

Haar ouders vestigden zich omstreeks april 1717 op een hofstede te Hansbeke in de toenmalige Reybroeckstraat (nu Boerestraat).

Janneken was pas 4 jaar oud toen haar moeder stierf en telde nog geen 9 lentes toen ook haar vader overleed, die te voren was hertrouwd met Maria Ladeganck, behorend tot de stam waaruit de dichter Karel Lodewijk Ledeganck is gesproten.

Op 19-jarige leeftijd had het weesmeisje zich "begeven in het groot begijnhof binnen Gent ende aldaer aengenomen den regel van Sinte Elisabeth; ze woonde er in het convent "Ten Hove".

Op latere leeftijd verbleef "Joffrauwe Joanna Martens" in het begijnhof te Aalst, waar ze op 1 september 1771, 61 jaar oud, haar laatste wil eigenhandig neerschreef.

De letterlijke tekst van dit merkwaardig testament, aangevuld met punctuaties, hoofdletters en voorzien van

nieuwe alinea's om de leesbaarheid ervan te verhogen, luidt :

"Ick ondergeschrevene, Joanna Martens, geestelijcke dochter, woonende ten huysse van S(ieu)r Gasp(art)t Vander Moesen binnen dese stadt Aelst, declarere door dese :

dat het is mijnen uystersten wille begraven te worden in de parochiale kercke deser stadt, in eene kiste van hard hout, voor den noen met eenen lijckdienst van eene solemnele misse in t'musicque, met voorgaende vigilie,

dat mijn lijk sal vergeselschapt worden door twee van elk der biddende Orders met t'Silvere Cruys, ende de beste vaenen van den H. Roosenocrans, die van H. Cruys en van de Geloovige Zielen,

datter tot laeffenisse mijnder ziele sullen gecelebreert worden, corts naer mijne begraefenisse, 700 (asjeblijf!) missen door die priesters, de welke mijnen executeur van desen mijnen uyttersten wille sal gelieven aen te stellen,

item sullen gegeven worden twaelf keirssen, ieder van een pondt wit was, waer van ses sullen dienen op den autaeer ende ses aen de lijkbaere,

item 12 p(onden) wit wasch, in keirssen, voor den autaeer van den H. Roosenocrans, aen welken autaeer sal gegeven worden mijnen gauden rinck,

voorders is mijnen wille dat er, naer mijn overleyden, sal aen arme men-

schen uytgedeylt worden, vier sacken terwe
verandert in brood,

ook datter sal gegeven worden
aan mijnen biechtvader, die mij in mijne
laeste siekte sal bijstaan, eene doble
goude souverijne,

item aen de dienstmaegt van
S(ieu)r Vander Moesen, die mij in mijne
laeste siekte sal eenigen dienst bewijzen,
24 guldens,

eens ende aen executeur van
desen mijnen uyttersten wille, volgens
redens voor sijnen salaris,

tot welke fonctie ik stelle
M(eeste)r Emmanuel J. Stevens, hem autho-
riserende om het voors(ey)t uyt te wer-
cken.

Actum in Aelst, desen Ien
septembre 1777".

Dit testament was ondertekend
door het begijntje, alsmede door de testa-
mentaire getuigen Mattias Van Zeebroek en
E.J. Stevens.

Joanna Martens stierf zes en een
half jaar later te Aalst op 11 januari
1784, 67 jaar oud.

De laatste wilsbeschikkingen
van het begijntje werden wellicht stipt
uitgevoerd, hetgeen zou blijken uit een
paragraaf van de "Staet ende Inventaris
in baeten ende commeren bleven ende be-
vonden ten sterfhuyse", gedateerd 3 sep-
tember 1784 :

"... ende beroerende s'overledens kleederen ende lijnwaeden, mitsgaeders meubelen ende effecten, alle de selve sijn op den 9en Maerte lestleden bij venditie vercocht geworden, met het import van welke ende met s'overledens comptante pennyngen betaelt sijn geworden de doodt ende andere schulden haeren sterfh(uys)le regarde- rende, mitsgaeders de testamentaire lasten..."

Gelukzalig begijntje !

(Rijksarchief Gent, fonds Ursel, register 176, blz. 181 e.v.).

Een voorbeeldig getuigschrift over een onderpastoor

Iemand die solliciteert naar een vacante betrekking dient meestal referenties op te geven en degelijke getuigschriften voor te leggen.

Een zogenaamd "bewijs van goed gedrag en zeden" dateert echter niet van de laatste decennia, maar blijkt zeker reeds in zwang geweest te zijn in het eerste kwartaal van de 17e eeuw.

Om één of andere reden werd inderdaad door de wethouders van de Heerlijkheid Hansbeke in 1623 een op perkament geschreven attest overhandigd aan Maercus Vaes, die tevoren gedurende enige tijd op de parochie onderpastoor was en er door de parochianen "seer bemindt" werd.

Dit uitstekende getuigschrift werd door J.F. Beghijn, griffier van de heerlijkheid, overgepend in het register van de "wettelijke passeringen"; een preciese datum werd hierbij niet vermeld, doch het document dateert vermoedelijk van 8 november 1623.

De lovende inhoud van de attestatie, aangevuld met lettertekens en andere om het begrijpelijk lezen te vergemakkelijken, luidt woordelijk :

"Wij Bailliu Burchmeestere ende Schepenen vander heerlichhede ende vier-schaere vande prochie van Hansbeke, verclaeren ende certifieren up onsen eedt causa officij gedaen,

dat mijn Heere ende Meester Maercus Vaes, onder pastoir der voornoemde prochie van Hansbeke,

gheduerende den tijt dat hij de voorseyde keure bedient heeft, hem heerlijk heeft ghedreghen ende ghecomporteert, ghelick een geestelicken man schuldich ende behoort te doene,

dach ende nacht altoos diligent gheweest omme de siecke persoonen inde voorseyde prochie te visenteren ende te besoucken, niet considerende ende dincke bij nachte de groote perikelen ende allaremen, die dicmael inde voorseyde prochie gheweest sijn,

maer altoos het gemente ende de goede prochianen bij ende vooren ghestaen, ghelick eenen goeden herder ende pastoir schuldich ende behoort te doene,

metgaeders den selven heer
Maercus altoos voortgegaen in alle goede
vermanynge,

den dienst Gods der missen altoos
gheselebreert in behoerlicken tijt ende
ghebreckt het wort Gods,

ende altoos voortgegaen in alle
soberheyt ende goede leerynge,

den selven heere en heeft niet
verkeert inde voorseyde prochie in eenighe
herbergen ofte vergaderyngen, maer altoos
die gheschudt, ende hem heerlick gedreghen
ghelijck eenen priester ende pastoir
schuldich ende behoort te doene,

den selven heere hebbende goede
naeme ende fame ende seer bemindt onder
het gemente,

soo datter niemant inde voor-
seyde prochie, metter waerheyt, vande
voorseyde heer en souden weten te doleren
ofte beclaegen.

Toorconden der waerheyt van al
het goene voorschreven hebben wij Bailliu
Burchmeestere ende Schepenen voornoemt
dese onse attestatie doen utgeven ende
detesteren in parchemint,

onder het anteecken van onsen
ghesworen greffier vande voorseyde prochie,

omme den voorseyden heer ende
meester Maercus Vaes te valideren, daer
ende alomme soo behooren sal, met belofte

van tselve breder te bevestighen, dies
noot sijnde.

Actum deser. J.F. Beghijn.1623"

Ingevolge dit voortreffelijke
getuigschrift zullen voor de eerbiedwaar-
dige onderpastoor Maercus Vaes, met zijn
eerbaar gedrag en vlijt "ghelick eenen
goeden herder ende pastoir behoort te
doene", waarschijnlijk vele deuren zijn
opengegaan.

Of niet, soms !

(Rijksarchief Gent, fonds Hansbeke, re-
gister 89, blz. 27).

Berten MARTENS.

+

+

+

VERDWIJNT HET LAATSTE BROKJE NATUURSCHOON
TE NEVELE ?

N.v.d.R.

In een brief gericht aan de redactie van dit tijdschrift en aan de dagbladen Het Volk, De Landwacht en De Gazet van Antwerpen doet A. JANSSENS uit Nevele een dringende oproep om met hem te strijden voor het behoud van een van de mooiste stukjes natuur in onze streek. Graag publiceren wij integraal zijn schrijven, in de hoop dat het ergens toch aanleiding zal geven tot een weloverwogen gemeenschappelijke actie tegen de verregaande vernieling van ons natuurlijk leefmilieu.

De tekst luidt als volgt :

"Iedereen uit de streek kent de Poekebeek, die sinds heuglijke tijden het water van Tielt, Ruiselede, Poeke, Vinkt, Poesele en Meigem naar het Kanaal van Schipdonk afvoert. Het is een der weinige beken die door de nijverheid nog niet zijn verpest.

Ze kronkelt zich in korte en ook sierlijke bogen en bochten door het landschap, hier door een bosje, daar door weiden en landauwen. In de bochten wordt aan de ene zijde de oever uitgehold, terwijl de andere aanslibt. In die bochten ontstonden dan ook diepe putten, echte stukken natuurschoon, zoals de "stekput", de "biesput", de "ottersput", allemaal na-

men door de bewoners gegeven aan deze oasen van rust en stilte.

De beek zelf is in de zomer een nietszeggende rivier maar kan plots bij regen zo geweldig aanzwellen dat ze op één dag een peilverschil heeft van 1,5 m. Dan komt het water met een niet gekende snelheid bruisend door de bedding gestroomd, dan is het ook de tijd dat de langswonende landbouwers gewoon hun knotwilgen afzagen en alles in de beek deponeren. Die knotwilgen spoelen dan gewoon aan ter hoogte van de Van der Cruyssenstraat of aan de waterval bij het kanaal.

Als alles in het honderd dreigt te lopen en men aan de bovenloop met waterrellende te kampen heeft, dan komt de overheid in actie : een kraan haalt het hout weg, de Poekebeek is weer vrij en de houtzagers kunnen opnieuw beginnen.

KOMT ER VERANDERING ?

Sedert een paar jaar spreekt men in bevoegde kringen echter van de sanering van de Poekebeek. Een commissie werd opgericht, er werden peilmeters geplaatst en rapporten opgesteld. Doch iets hebben ze uit het oog verloren, namelijk het natuurschoon, waar elke mens nu naar tracht.

Na jaren studie is men nu eindelijk zo ver dat de Poekebeek rechtgetrokken of "gekanaliseerd" wordt, zoals men in geleerde kringen zegt. De loop van de beek wordt met een derde ingekort: in een rechte lijn zal het beekwater door

weiden en akkers recht naar het kanaal stromen. Nog veel groter plannen zijn echter voorzien : het water moet onder het kanaal door vloeien (terecht geen zuiver water in een stinkend kanaal) om het af te leiden naar het grote spaarbekken te Kluizen.

Na de graafwerken worden al de bochten gewoon gedempt; honderden bomen en waterplanten moeten verdwijnen, watervogels en visjes moeten maar verhuizen of gewoon sterven, het loze vissertje moet maar elders zijn verpozing zoeken. Kortom de hele fauna en flora van de beek moet eraan geloven.

IS REDDING MOGELIJK ?

Nu stellen de natuurliefhebbers zich de vraag hoe dat mogelijk is. Ieder een spreekt nu toch over cultuur, natuur, rust, ontspanning en "plant een boom".

Is deze oase van rust en stilte, van schoonheid en pracht werkelijk gedoemd om te verdwijnen ?

Als de Poekebeek werkelijk moet worden rechtgetrokken, waarom laat men dan de "oude" bochten niet onaangeroerd ? Waarom laat men daar de waterplanten, -vogels en vissen niet met rust ? Rond die oude bedding kan een van de mooiste natuurreservaten van de streek gemaakt worden, waar fauna en flora in al hun schoonheid bewaard blijven en de hengelbaar rust en ontspanning vindt.

Voor het Gemeentebestuur van Nevele, de heemkring "Het Land van Nevele"

en elk weldenkend persoon is de taak weg-
gelegd onmiddellijk de handen uit de
mouwen te steken en het nodige te doen om
van de overheid te verkrijgen dat zij geen
zinloze vernieling van ons natuurschoon
verrichten, zodat onze nakomelingen niet
moeten opmerken : "Wat hebben ze met de
natuur in Nevele gedaan ?".

Red de Kale en de Poekebeek, be-
waar het natuurschoon ervan en iedereen
zal er wel mee varen.

A. JANSSENS,
Nevele.

+

+

+

VERSLAGEN

Zondag 27 juni 1971 - Proklamatie van de
fotowedstrijd "De lens op ons
verleden"

Terwijl de organisatoren de laatste foto's nog aan de borden ophingen, kwamen de eerste bezoekers al de zaal (die van het vroegere vredegerecht in Nevele) binnen. Op minder dan een kwartier was de zaal bomvol jeugdige fotografen met hun ouders en leerkrachten. Ze kwamen het resultaat vernemen van hun fotozoektochten door hun gemeente. De leden van de jury (Mevr. De Paepe-Snaagwaert en V. Ros uit Landegem, W. Quintijn uit Hansbeke en H. Cassiman uit Gent) hadden zich voor een moeilijke opgave geplaatst gezien : de foto's moesten technisch van goede makelij zijn en dienden bovendien te beantwoorden aan het thema " De lens op ons verleden". Ondanks de jeugdige leeftijd van de fotografen waren die beide kwaliteiten toch in ruim 100 foto's op voldoende wijze aanwezig om geëksposeerd en eventueel bekroond te worden. Om alle deelnemende scholen (24!) gelijke kansen te geven werd per school een winnaar uitgekozen, waarna uit alle 24 winnaars nog eens 4 laureaten ekstra onder de schijnwerpers werden geplaatst. Uiteindelijk mocht voorzitter J. LUYSSAERT de volgende uitslag mededelen:

1e laureaat : Luc DEVOLDER, Vinkt
2e laureaat : Benny VAN RENTERGHEM,
Lotenhulle

- 3e laureaat : Jan DELEU, Revalidatiecentrum Landegem
4e laureaat : Martine BEKAERT, Lotenhulle.

De overige winnaars werden dan alfabetisch per school (gemeente) geklasseerd :

- Hansbeke : Carine Van Parijs en Filip
De Craene
Landegem : Marianne De Gandt en André De
Jaegher
Leerne : Marc Walker
Lotenhulle : zie hierboven
Meigem : Marleen Van Vynckt en Paul
Dhaenens
Merendree : Ronny De Mits en Carla
Cocquyt
Nevele : Myriam Brusseel, Ludo Claeys en
Linda D'Hoore
Poeke : Fabienne Lagaisse en Patrick
Van Vynckt
Poesele : Dirk Schelstraete
Vinkt : Maria De Vriese
Vosselare : Myriam De Waele en Joost
Bisschop
Zeveren : Linda Cocquyt en Albert
De Clercq.

Burgemeester J. WANNYN van Nevele overhandigde aan elk van de winnaars een waardevol boek en een stafkaart van de streek, geschonken door de heemkundige kring "Het Land van Nevele". De algemene laureaat, Luc DEVOLDER uit Vinkt, ontving bovendien een prachtig keramieken wapenschild van de gemeente Nevele, geschonken door bestuurslid A. JANSSENS. Ten slotte krijgen alle overwinnaars nog hun foto op school.

Een kleine receptie besloot deze geslaagde manifestatie, die, onder een enigszins andere formule, beslist herhaling verdient in de toekomst.

Zondag 4 juli 1971 : Lezing te Vinkt over
"De ontwikkeling van de Volks-
taal en het volkstaalonderzoek"
door J. TAELEMAN

Het grootste deel van onze leden had die warme zomerdag uitgekozen om met hun gezin een uitstap te maken of om de IJzerbedevaart bij te wonen. De opkomst voor de laatste lezing in onze tweede cyclus lag dus eerder aan de lage kant. De meeste heemkundigen staan op de een of andere manier wel sympatiek tegenover het dialect maar heel dikwijls is hun sympatie louter emotioneel geladen.

Als dialectoloog is J. TAELEMAN erin geslaagd enerzijds met een wetenschappelijke soberheid en preciesheid de ontwikkeling van het dialect(onderzoek) te schetsen, maar anderzijds zoveel mogelijk de ingewikkelde vaktaal te vermijden. Allereerst maakte hij het onderscheid dialectalgemeen Nederlands duidelijk. Vervolgens schetste hij het doel (en het nut) van het dialectonderzoek; hierbij bleek dat alle takken van de taalkunde enorm veel baat hebben gehad bij de resultaten van de dialectstudie. Ten slotte gaf hij een overzicht van het Nederlandse en Vlaamse dialectonderzoek. Aan de hand van dia's werden de aanwezigen in contact gebracht met de belangrijkste bevindingen van ruim een eeuw dialectstudie. In de 19e eeuw be-

perkten de "romantische" dialectologen zich bijna uitsluitend tot het "zanten" van de dialectwoordschat. Pas in het begin van onze eeuw is men, in navolging van Frankrijk en Duitsland, de Nederlandse en Vlaamse ^{dialekten} met strikt wetenschappelijke methodes gaan bestuderen. Heel verdienstelijk pionierswerk verrichtte bij ons de Gentse hoogleraar E. BLANCQUAERT, die een reeks Nederlandse Dialectatlassen op touw zette omstreeks 1925. In bijna alle dorpen van het Nederlandse taalgebied gingen Prof. BLANCQUAERT en zijn medewerkers een vaste lijst van 138 zinnetjes opvragen. De antwoorden werden in fonetisch schrift genoteerd en in afleveringen gepubliceerd. Uit die rijke materiaalverzameling hebben bijna alle Vlaamse en Nederlandse dialectologen van de laatste vijftig jaar overvloedig geput. Alleen voor de studie van de zinsbouw zijn de Dialectatlassen minder bruikbaar. Daarom is het Seminarie voor Vlaamse Dialectologie te Gent (dir. Prof. Dr. W. PEE) de laatste jaren met de bandopnemer ter plaatse vrij dialectgesprek gaan opnemen.

De spreker doorspekte zijn schets met interessante details en uitweidingen gegrepen uit zijn eigen dialectonderzoek.

Het dialectonderzoek is lang nog niet af, zeker niet in het Land van Nevele, waar wel materiaal verzameld werd voor de reeks Dialectatlassen en ook voor het bandopnamenarchief van de Gentse Rijksuniversiteit, maar een systematische studie van het dialect in ons gebied werd nog niet gemaakt. Te vermelden valt hier alleen

de licentiaatsverhandeling van ons lid
lic. W. DE MUER over de landbouwwoorden-
schat in onze streek.

Na de lezing rezen spontaan
vragen op waaruit de grote belangstelling
van de aanwezigen mocht blijken. Mis-
schien worden toch nog enkele leden be-
reid gevonden om samen het dialect van
onze streek systematisch te onderzoeken.
Door de nivellering van onze lokale tong-
vallen wordt een dergelijk onderzoek van
jaar tot jaar moeilijker !

+

+

+

AANKONDIGINGEN

Op de bestuursvergadering van
10 september werd het programma voor onze
derde winter- en lentecyclus samengesteld.
Hierbij kwam het volgende uit de bus :

- een vijftal lezingen over :

1. oude gebruiksvoorwerpen door Kan.
A. LOWYCK (had plaats te Vosselare
op zondag 3 oktober, verslag hier-
over in de volgende aflevering),
2. lokale geschiedenis (met streekfilm)
door lic. Daniël VERSTRAETE (waar-
schijnlijk op zondag 21 november te
Landegem),
3. oudheidkunde (opgravingen),
4. Cyriel Buysse,
5. het leven op het vroegere platteland.

- drie wandeltochten :
 1. herfstwandeling door Lotenhulle en Poeke op zondag 17 oktober. Samenkomst om 14 u. op het kerkplein van Lotenhulle. Met o.a. bezoek aan de enig mooie kerk van Lotenhulle, het prachtige park en kasteel van Poeke. Iedereen van harte welkom.
 2. winterwandeling in het spoor van de Poeselse schaapherder
 3. lentewandeling "Naar de Leie" door Vosselare en Leerne.

- in december speciale voorstelling voor onze leden van de dia-montage "Meigem 1971".

- in januari 1972 statutaire vergadering in Nevele (met film over de Poekebeek door dhr. Ant. JANSSENS).

- bezoek aan het bodemkundig museum van de Gentse Rijksuniversiteit o.l.v. kon-servator Prof. Dr. R. TAVERNIER.

Einde oktober wordt ook een redaktieraad opgericht die gelast wordt met de uitwerking van de gegevens die verscheidene leden verzameld hebben over de geschiedenis van de landname in het Land van Nevele. Met deskundigen als Prof. TAVERNIER en zijn toegewijde helper en uitstekend streekkenner G. SCHAECK is be-
slist degelijk en interessant werk te ver-
richten. Zij kunnen echter niet alles al-
leen opknappen. Daarom zijn alle geïnte-
resseerden van harte welkom op de werkver-
gaderingen; zij hoeven enkel vóór 1 novem-
ber hun naam op te geven aan dhr. G.
SCHAECK.

VRAGENBUS

- Wie kan ons postkaarten, oude foto's, krantenartikels of brochures over Zeveren TIJDELIJK (voor het maken van fotokopies) ter beschikking stellen ?

- Wie brengt ons in contact met een oude molenaar of timmerman die ons nog het een en ander weet te vertellen over de onderdelen (en hun benamingen) van de houten windmolen ?

- Vanaf de volgende aflevering wordt gestart met een nieuwe vaste rubriek "'t Is maar een woord - Dialektwoorden uit het Land van Nevele". Hierin verschijnt toelichting bij woorden en uitdrukkingen die typisch geacht worden voor het Land van Nevele. Wie bezorgt ons stof voor die rubriek ?

 Gelieve uw gegevens toe te sturen aan J. TAELEMAN, Muizendale 10, Landegem (tel. 74 58 17).

VARIA

- Het "Land van Nevele" heeft zijn ondervoorzitter, dhr. L. VERPOEST, een reisbeurs toegekend om gedurende een paar jaar de volkskunst in Kongo te bestuderen. In ons berichtenblad brengt hij geregeld verslag uit over zijn bevindingen. Intussen dankt het "Land van Nevele" hem voor zijn medewerking, vooral bij de (moeilijke) geboorte van onze vereniging.

Zijn plaats in het dagelijks bestuur wordt voortaan ingenomen door Ir. A. MARTENS, Hansbekenaar van geboorte en woonachtig in De Pinte, die in "Het Land van Nevele" beslist al zijn sporen verdiend heeft.

- Aan degelijke middelnederlandse en modern-nederlandse woordenboeken ontbreekt het de 20-eeuwse taalkundige, historicus of volkskundige niet. Meestal zal hij echter tevergeefs maar een goed verklaarend woordenboek voor de taal van de 16e, 17e en 18e eeuw zoeken. Die zijn heel zeldzaam en antikwarisch betaalt men er hoge prijzen voor. Om die leemte enigszins te vullen heeft ons lid dhr. Erik DE SMET uit Eeklo een lovenswaardig initiatief genomen, dat wij onze lezers dan ook graag voorstellen. Hij is namelijk van plan één van de bekendste woordenboeken van die tijd, nl. L. MEYERS' Verouderde en ongewone woorden (Amsterdam, 1720^b), opnieuw uit te geven. In dat woordenboek worden zowat 7000 16e-eeuwse woorden verklaard. Technische gegevens over de herdruk :

- formaat : 16 x 24 cm.
- gedrukt op wit papier van 90 gram
- ingenaaid in stevige kartonnen band.
- aanvulling met veel gebruikte 17e-eeuwse bastaardwoorden.
- verschijnt einde 1971.
- prijs : bij voorintekening (tot 1 nov.) 150 F., daarna 200 F.
- te bestellen bij : Erik DE SMET
Westlaan 8,
9900 Eeklo.

Warm aanbevolen aan al onze leden-vorsers en hartelijk dank aan de heruitgever voor zijn prachtig en onbaatzuchtig initiatief !

- Kunstschilder Piet VAN DE WALLE, Landegemnaar en lid van onze vereniging, oogste onverdeeld sukses bij de tentoonstelling van zijn recente werken in Galerij Oranje te Gent. Mettertijd heeft deze stille werker een totaal eigen stijl verworven waarmee hij markante doeken bij mekaar geborsteld heeft.

+

+

+

P R O

- Bestuurslid A. JANSSENS heeft via de pers groot alarm geslagen voor het behoud van een zuivere Poekebeek. Hopelijk is dat de aanloop tot een groot-scheeps offensief vanwege alle natuurliefhebbers tegen elke aanslag op ons leefmilieu.
- Wat beslist ook vermeld mag worden is dat het gemeentebestuur van Nevele al heel wat protestbrieven kreeg i.v.m. de geplande rechtekking van de Poekebeek en dat zij al die protesten korrekt doorgestuurd hebben naar de verantwoordelijke instanties.
- Wij moeten er ons over verheugen dat met de Landegemse kermis de eindeloze reeks wielervedstrijden eindelijk eens doorbroken werd met een aktiever en volkseigener vorm van ontspanning, nl. de organisatie van een zeskamp tussen de verschillende wijken van de gemeente. Misschien kunnen daarbij volgende keer nog meer echte volksspelen ingelast worden. De heemkundige kring wil er graag zijn medewerking aan verlenen.
- Graag ook een aanmoediging voor het aktieve Drongengoed-comité, een groep mensen uit Ursel, Knesselare, Maldegem, Sint-Laureins en Adegem die ijveren voor de volledige openstelling van zowat het mooiste natuurdomein van onze provincie. Voor de gemeenten van het Land van Nevele is het Drongengoed ongeveer het enige bosgebied van de streek; hebben zij al enige financiële steun aan die aktie overwogen ?

C O N T R A

- Door onverschilligheid van de meeste Nevelenaren is het interessante kontaktblad OEJ van de Nevelse jongeren opgedoekt moeten worden. Het was immers geen sensatieblad, en de nuchtere waarheid laat zich toch zo moeilijk zeggen.
- Een ander interessant initiatief dat ook op heel wat obstruktie stuit is de Landgemse schaakclub. Hoe is anders te verklaren dat die denksport niet de nodige financiële en morele steun krijgt?
- Overigens is het praktisch over heel de lijn droevig gesteld met het kulturele leven in onze Nevelse gemeenten. Hiervoor zijn allerlei oorzaken aan te wijzen; de belangrijkste zijn wel : veel te geringe subsidiëring van de weinige echt-kulturele verenigingen (vergelijk eens met de enorme bedragen die in wielwedstrijden e.d. geïnvesteerd worden) en verregaande versnippering van de schaarse mankracht en financiën (elke gemeente blijft binnen de "veilige" eigen grenzen en in elke gemeente heeft elke "stand" nog zijn eigen manifestaties). Hoe is die dramatische toestand te verhelpen ?

+

+

+

HEEMKUNDIGE KRING "HET LAND VAN NEVELE"

- Voorzitter : J. LUYSSAERT
Poeldendries 11
9840 Landegem
- Ondervoorzitter : A. MARTENS
Koersveldlaan 36
9720 De Pinte
- Sekretaris-
Penning meester : G. SCHAECK
Vosselarestraat 16
9840 Landegem
P.R. 62.79.81
- Archivaris : J. VANDEVELDE
Stationstraat 113
9840 Landegem
- Redactie-
sekretaris : J. TAELEMAN
Muizendale
9840 Landegem
- Bestuursleden : A. BAUWENS
Kerkstraat 1
9854 Meigem
- A. JANSSENS
A.C.Vandercruyssen-
straat
9850 Nevele
- R. LEENKNECHT
Rijbroekstraat
9842 Hansbeke
- J. SCHERPEREEL
Dorp
9841 Merendree

Verantwoordelijke uitgever: J. TAELEMAN
Muizendale
9840 Landegem